

Lausunto

15.3.2024

VN/23816/2023
VN/23816/2023-OKM-39

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Yleistä

Sisäministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi edellä mainitun lain muuttamisesta. Muutoksella tarkistettaisiin kansainvälistä suojelua hakeville, tilapäistä suojelua saaville ja ihmiskaupan uhreille, joilla ei ole kotikuntaa, myönnettävää vastaanottorahaa ja käyttörahaa hallitusohjelmassa sovittujen säästöjen saamiseksi.

Vastaanottodirektiivi edellyttää vastaanottorahan sitomista kansalliseen sosiaaliturvaan. Esityksessä vastaanottorahan määrä ehdotetaan laskettavaksi sille tasolle, joka on mahdollista suhteessa kansalliseen sosiaaliturvaan. Kansallisen sosiaaliturvan vertailukohdaksi ehdotetaan kiireellistä toimeentulotukea, jota myönnetään välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamiseksi esimerkiksi tilapäisesti Suomessa oleskeleville.

Esitys on valmisteltu väliaikaisena. Tarkoituksena on varmistaa, että vastaanottorahan perusosan määrä ei vastaanottorahaan kohdistuvan indeksijäädytyksen seurauksena laske kiireellisen toimeentulotuen alle. Vastaanottorahan määrä arvioidaan uudelleen keväällä 2024 käynnistyvän vastaanotolain uudistamishankkeen aikana. Pysyvämpi muutos on mahdollista valmistella, kun hallitusohjelman mukainen toimeentulotukilain kokonaisuudistus etenee ja toimeentulotukea koskevat muutokset ovat tiedossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kulttuuriset oikeudet

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 6 § sisältää yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja siihen liittyvän syrjintäkiellon, ja perustuslain 22 §:ssä on asetettu julkiselle vallalle velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Oikeus osallistua kulttuurielämään turvataan myös useissa ihmisoikeusasiakirjoissa. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen mukanaan tuomista eduista. YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (TSS-sopimus, SopS 6/1976) 15 artiklassa taataan jokaiselle oikeus ottaa osaa kulttuurielämään. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 60/1991) 31 artiklassa turvataan tämä oikeus vielä erikseen lapselle, YK:n vammaissopimuksen (SopS 27/2016) 30 artiklassa vammaiselle henkilölle ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 80/2002) 23 artiklassa vanhuksille.

TSS-sopimuksen toteutumista valvova TSS-komitea on esimerkiksi jäsentänyt valtion velvollisuudeksi taata kulttuuripalveluiden saatavuuden, saavutettavuuden, toimintakulttuurin yleisen hyväksyttävyyden, mukautuvuuden eri kulttuuriryhmien tarpeisiin ja kulttuurisen kestävyuden. Se on tällöin kiinnittänyt erityisesti huomion erilaisten vähemmistöjen ja haavoittuvien ryhmien yhdenvertaisen osallistumisen turvaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että vaikka oikeus osallistua kulttuurielämään ei perustakaan kenellekään ns. subjektiivista oikeutta tiettyyn kulttuuripalveluun, edellä todettu perus- ja ihmisoikeussäätely edellyttää, että haavoittuvassa asemassa oleviin vähemmistöryhmiin kohdistetaan yhdenvertaisuuden turvaamiseksi tarvittaessa positiivista erityiskohtelua. Säädosmuutoksen kohteena olevat kansainvälistä suojelua hakevat henkilöt ja ihmiskaupan uhrit kuuluvat selkeästi tällaisiin ryhmiin. On myös huomattava, että positiivisen erityiskohtelun muotoja ei ole mahdollista määrittellä mainittujen ryhmien osalta yhteneväisesti, sillä perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettun ihmisarvoisen elämän määrittely on aina kulttuurisidonnaista ja myös muuttuu kulttuuristen arvojen ja kulttuuristen tottumusten muuttuessa. Tämä on välttämätöntä ottaa huomioon toteutettaessa vastaanottorahan tai käyttörahan määrää koskevia muutoksia.

Oikeus varhaiskasvatukseen

Luonnoksen mukaan esityksellä ei ole vaikutusta lasten oikeuteen osallistua perusopetukseen tai esiopetukseen. Tämän lisäksi voidaan todeta, että tällaisia suoria vaikutuksia ei ole myöskään varhaiskasvatusoikeuteen.

Yhteisvaikutusten arviointi ulkomaalaisten asemaan esitetyistä muutoksista

Muutoksilla pyritään vähentämään perusteetta kansainvälistä suojelua hakevien määrää. Luonnoksessa todetaan, että ehdotettujen muutosten suoraa vaikutusta perusteetta hakevien määrään on hyvin vaikea arvioida, koska siihen vaikuttavat niin monet, myös Suomen omasta toiminnasta riippumattomat tekijät. Edelleen todetaan, että hallitusohjelmassa on kuitenkin joukko samansuuntaisia toimia, joiden yhteisvaikutus on arvioitavissa suureksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kansalaisuuslain uudistuksen yhteydessä esittänyt harkittavaksi, että ulkomaalaisten asemaan esitetyistä muutoksista tehtäisiin yhteisvaikutusten arviointi. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti valmisteilla on useita laajoja muutoksia Suomen ulkomaalaislainsäädäntöön. Lisäksi muilla lainsäädäntömuutoksilla on vaikutuksia maahanmuuttotautaisiin henkilöihin.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Erityisasiantuntija

Anssi Pirttijärvi

VN/23816/2023-OKM-39

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: